2017-252

Nota Eke Kouter

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

9-2-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Eke Kouter, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dien de de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota[1] bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek beschreven.

De onderzoekbare zone was 3700m² groot zoals aangegeven in de archeologienota. Hiervan werd 450m² (12,2%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 105m² (2,8%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee ruim behaald (15%) en er kon een goede inschatting van het archeologisch potentieel gemaakt worden.

Bodemkundig gezien werd in alle profielen een matig droge tot droge ploeglaag of A(p)-horizont vastgesteld die gemiddeld 40cm dik is. Onder de A(p)1 bevindt zich een tweede ploeglaagniveau of A(p)2. Dit niveau kenmerkt zich met een lichtgrijsbruine kleur waarin duidelijke spitsporen kunnen onderscheiden worden. De dikte bedraagt ca. 15 tot 20cm. De A(p)2 betreft een restant van een plaggendek, dat in dit geval minder dik is dan 60cm. Onder de A(p)2-horizont bevindt zich de C-horizont. Deze kenmerkt zich met een gelige tot lichtgrijze kleur met een zandige textuur. De gemiddelde diepte bedraagt ca. 55 tot 65cm onder het huidige maaiveldniveau. In het centrale profiel 2 kon een lokale verstoring opgemerkt worden die tot net boven de C-horizont reikt. In profiel 1 in het noordwesten kon nog een dun restant van de textuur B herkend worden. De bewaring van het archeologisch vlak is gezien de bodemkundige gegevens goed tot zeer goed te noemen. In het uiterste zuidoosten werden wel enkele recente verstoringen waargenomen.

De gegevens opgenomen in de archeologienota toonden aan dat het projectgebied een vrij hoge archeologische verwachting had. Het proefsleuvenonderzoek wees uit dat er een site aanwezig is uit de late ijzertijd of Romeinse periode in de zuidelijke helft van het plangebied. Er werden diverse paalkuilen aangetroffen, waaronder enkele die toebehoren aan een vierpalige spieker. Naast de bewoningssporen werden diverse greppels aangesneden die wijzen op een erfindeling volgens een NW-ZO oriëntatie. Halfweg het terrein werd een brede gracht of poel aangesneden die opgebouwd is uit diverse organische lenzen en dempingslagen. Naast de bewoningssporen en de erfbegrenzingen wijst een brandrestengraf in het zuidoosten op begraving en de mogelijke kans op een grafveld.

Op basis van de resultaten is een verder onderzoek door middel van een opgraving noodzakelijk in het zuidelijke deel van het terrein, waarbij het greppelsysteem S1/S17/S18 duidelijk de noordelijke grens vormt. In het verder onderzoek kunnen bewonings- en begravingssporen verwacht worden alsook waterhoudende structuren zoals poelen en waterputten. Verder onderzoek zal meer inzichten

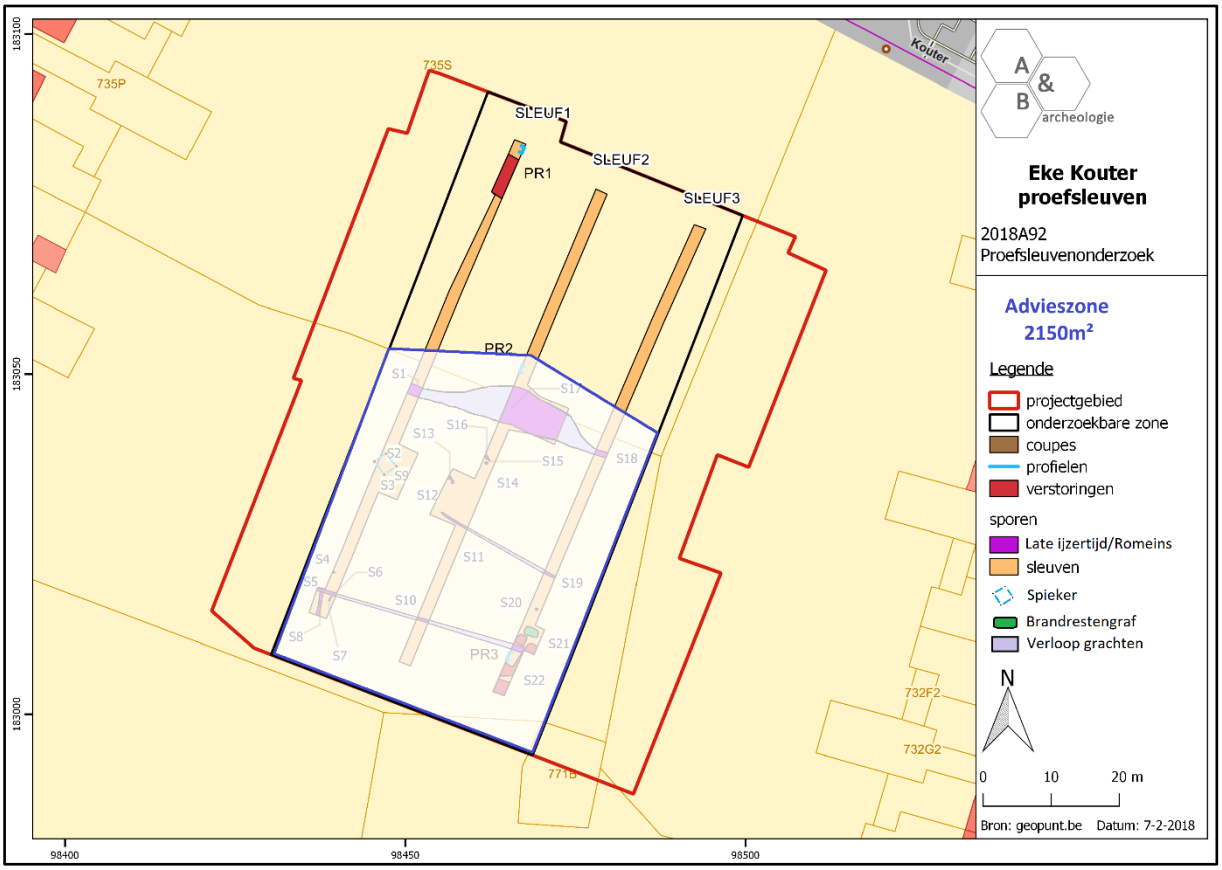
[1] https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5758

verschaffen in de fasering en indeling van het erf, en zal kennisvermeerdering betekenen voor de ontwikkeling van de regio in de late ijzertijd/Romeinse periode. Mogelijk kunnen nog artisanale sporen en/of vondsten aangetroffen worden. De totale zone voor opgraving omvat een oppervlakte van ca. 2150m².

2. Afbakening van de opgravingszone

De archeologische sporen werden aangetroffen in het zuidelijke deel van het plangebied. Ze worden begrensd door de greppel en poel S1, S17 en S18 aan de noordelijke zijde. In het noorden werden met uitzondering van een recente verstoring geen sporen aangetroffen.

Gezien de aanwezigheid van bewoningssporen (paalkuilen, spieker, …), erfindelingen (greppels), waterhoudende structuren (poel, …) en een brandrestengraf wordt een verder advies voor opgraving gegeven binnen het zuidelijke deel met een oppervlakte van ca. 2150m².

Figuur 1 Afbakening van de opgravingszone ca. 2150m².

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden :

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Is er sprake van een één- of meerfasig erf? Uit welke periode dateert het erf? Zijn er visuele afbakening (erfgracht, greppels, …) of betreft het een zwevend erf?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanaal, …)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, waterputten, kuilen, …)?
- Kunnen sporen of vondsten van artisanale activiteiten onderscheiden worden?
- Uit wat bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren of het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, … behoort het aardewerk?
- Is er sprake van een grafveld of een geïsoleerde begraving? Wat vertellen de crematieresten over de demografie? Lenen de crematieresten zich tot een fysisch antropologisch onderzoek?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (^{14}C-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, petrografie, archeozoölogie, …). Wat kan gezegd worden van het toenmalige landschap op basis van het natuurwetenschappelijk onderzoek? Kan de site op basis van ^{14}C-datering scherper gedateerd worden?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden of betreft het een lokaal fenomeen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken en de ondiepe ligging van het archeologische vlak (ca. 50 tot 65cm) is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 2150m². Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont) in twee tot drie werkputten gezien het grondverzet en de beperkte ruimte hiervoor. Belangrijk is wel dat structuren, zoals ge bouwen, in één geheel dienen onderzocht te worden en niet over twee of meerdere werkputten. Het vlak dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de archeoloog. Hierbij wordt de grond afzonderlijke gestockeerd om vermenging te voorkomen.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de selectie welke stalen verder onderzocht dienen te worden, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, …) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Hierbij kan een controleboring aanwijzingen geven van de maximale diepte van het spoor en de positie van de grondwatertafel. Op basis van de controleboring kan beslist worden of bronbemaling nodig is of niet.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt ca. 8 dagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in twee tot drie werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 15 mandagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, …

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten): 16 000 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 6 500 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: maximaal 20% van het totaalbedrag voor veldwerk en verwerking, oftewel ca. 4 500 euro volgens bovenstaande raming

- Grondbemaling ingeval waterhoudende structuren is niet inbegrepen in deze raming.

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 3 personen, waarvan minstens 2 archeologen.

- De veldwerkleider heeft minstens 200 werkdagen ervaring met terreinonderzoek van landelijke sites, in het bijzonder sites uit de metaaltijden en Romeinse periode.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten door de erkende archeoloog als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.